

”TAKE AWAY”

Avimplementering av
gamla arbetsmetoder när
det finns bättre alternativ

FoU Välfärd, 12 oktober 2023

Verner Denvall

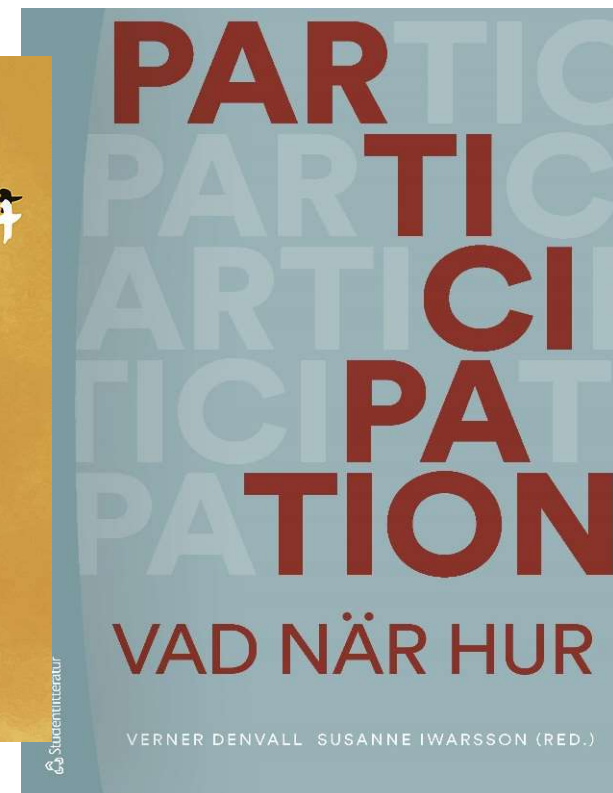
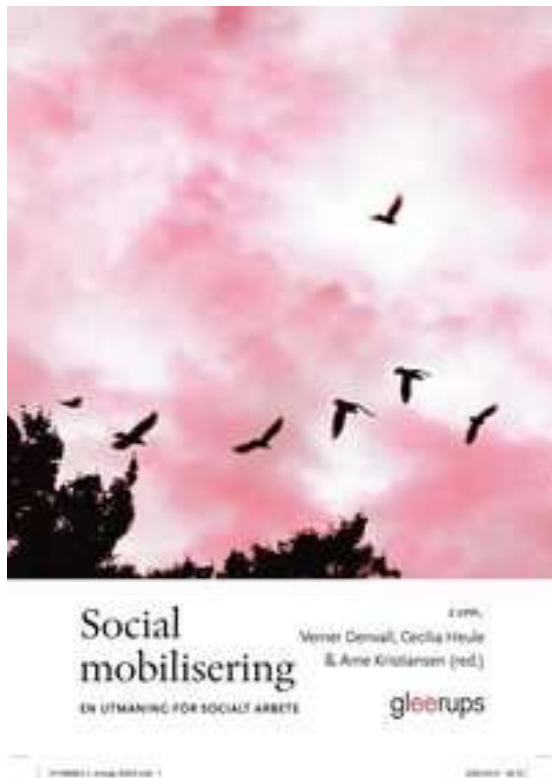
Professor, socialt arbete

Kurs att söka:

- Socialt arbete: utvärderingsteori och utvärderingsmodeller, 7.5 hp, distans, vt 24

<https://www.lu.se/lubas/i-uoh-lu-SOAN75>

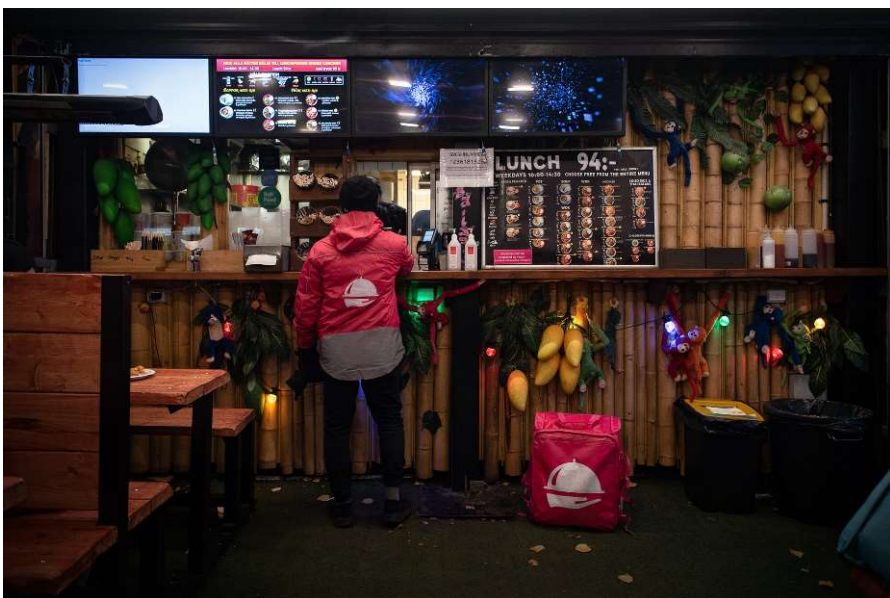

TAKE AWAY

Omställning genom utfasning =
avimplementering
(deimplementation)

Take away – hot eller möjlighet?

**”Hälften av de anställda sparkas
– ersätts av AI” (SvD 21 sept)**

LIFE BEGINS AT THE END OF YOUR COMFORT ZONE

UNLEARNING

a guide for families who change the world

Written / Directed / Produced: Lucio BASADONNE Anna POLIO Gaia BASDONNE

UNLEARNING.IT

facebook.com/letsunlearning

tumblr.com/blog/lets-unlearning

vimeo.com/unlearning

indiegogo.com/projects/unlearning

TAKE AWAY?

”Om bara de rikaste 10 procenten av världens befolkning förändrar sin livsstil så kan vi, i den rika världen, bidra till att minska utsläppen globalt med en tredjedel, säger professor Diana Ürge-Vorsatz, vice ordförande i IPCC:s arbetsgrupp som sammanställt forskning kring konsumtionsvanor och klimatet.”

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ipc-c-experten-dina-klimatval-kan-minska-utslappen-med-70-procent>,

hämtat 230423

LUNDS
UNIVERSITET

”Vi håller fast vid det vi har, för vi vet inte vad vi får”

SBU, 2013

*”Vi jobbar inom ett traditionellt fält
och det kan finnas motstånd eller
rädsla för nya arbetssätt”*

Informant i enkät

”To attain knowledge, add things every day.
To attain wisdom, subtract things every day”

Lau Tzu, ca 500 f.kr.

”Konst är det som finns kvar när man har tagit bort allt överflödigt”

Pablo Picasso

**Hur vet man när något behöver tas bort
och hur går det till?**

Vad är medveten avveckling?

- Behövs tillräcklig evidens att det nya är bättre än det etablerade som därför behöver avvecklas
- Förutsätter att implementeringen av det nya fungerar...
- ...tillsammans med utfasning av det gamla
- "Utvecklingen" Tänk på telefon/mobil, dator/skrivmaskin, brev/sociala medier etc, ofta teknik, entreprenörer
- Fasas ut utan beslut...
- Plusmeny; behåller delar helt eller delvis

Kultur, tro, rykten, vanans makt...

Vi vet vad vi har men inte vad vi får...

Vänd dig till din granne:
Har du exempel på arbetssätt som
borde avvecklas?

"Take Away" är en tvärvetenskaplig studie vid Lunds universitet finansierad av FORTE (Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd)

Socialhögskolan, samhällsvetenskaplig fakultet:

Professor Verner Denvall, socialt arbete

Docent Marcus Knutagård, socialt arbete

Doktorand Kristina Carlsson Stylianides, socialt arbete

Institutionen för hälsovetenskap, medicinsk fakultet:

Professor Ulrika Bejerholm, psykiatrisk hälso- och sjukvårdsforskning

Lektor Suzanne Johanson, psykiatrisk hälso- och sjukvårdsforskning

Take Away- studien

Utgår från att redan etablerade metoder kan behöva avvecklas när nya med starkt stöd ska införas

Överanvändning i focus – USA/Kanada 30% Choosing Wisely

I Nationella riktlinjer förespråkas att stegvisa insatser ska minskas och resurser riktas mot Bostad först och IPS (Individual Placement and Support)

Studien handlar om utmönstring och hur implementering av Bostad först och IPS påverkas av och påverkar etablerade arbetssätt

Två forskningsfrågor

- 1 Vilka faktorer har betydelse för hur etablerade arbetsmetoder avvecklas, helt eller delvis?
- 2 Vilka faktorer har betydelse för hur etablerade arbetsmetoder behålls, helt eller delvis?

**Ökat intresse för medveten avveckling och hur etablerade arbetssätt kan stå i vägen för det nya:
"Avimplementering"
"De-implementation",
"Utfasning"**

Att ta med sig: Varför fortsätter vi så gärna arbeta så som vi alltid har gjort?

Vad är avimplementering?

Begreppsoklarhet, 43 definitioner och begrepp; utfasning, avveckling, utmönstring; gärna avimplementering. Internationellt finns studier från medicin och beteendeforskning, beränsat från Sverige

”Processen att identifiera och ta bort skadliga, icke-kostnadseffektiva eller ineffektiva metoder som saknar tillräckligt vetenskapligt stöd”

Studien utgår från att:

1. Det finns starkt vetenskapligt stöd för en specifik metod
2. Det existerar överanvändning av stegvisa metoder med sämre utfall och som är prestationsbaserade där klienten ska tränas till framgång under kontroll
3. Inte bara en fråga om okomplicerad “take over” utan om skilda synsätt och uppfattningar om krav/kontroll respektive brukarens/klientens nivå av delaktighet

Vi har genomfört en nationell survey och slutfört fallstudier i tre kommuner där vi studerat försök till avveckling (politiker, tjänstepersoner, brukare)

Varför är avimplementering viktigt?

- Överanvändning
- Resursslöseri
- Tröghet
- Oetiskt
- Implementeringsproblem är inte detsamma som avvecklingsproblem

Nationella riktlinjer påbjuder att man ska sluta använda mindre effektiva metoder

1 Interventioner som inte är effektiva: bort med dem

2 När det finns bättre alternativ: bort med de gamla

3 När interventionerna är meningslösa: bort med dem

Motstånd “sitter i väggarna” – var, varför och vad kan man göra åt det?

Implementering – så som vi brukar förstå den

Bild från Margit Neher ppt 2019-1

”..den process då någonting nytt förs in, sprids, genomförs och integreras i en organisation”

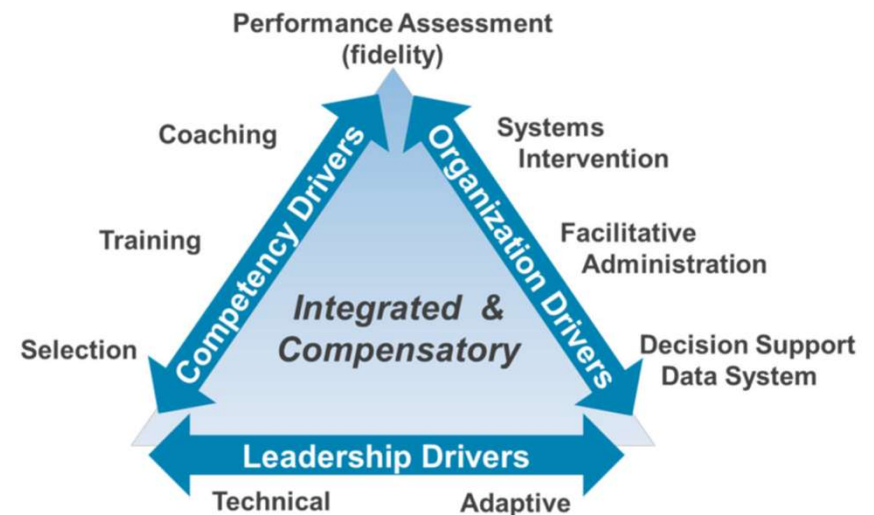
Hasson, H., & von Thiele Schwarz, U. (2023). *Implementeringsboken: så inför du nytt som gör nytta*. S 11. Stockholm: Natur och kultur.

Drivers & Barriers

- Vad möjliggör implementering?
- Vad hindrar implementering?

Men 50 – 70% misslyckas...

Lagar, regler, politiska beslut, etablerade arbetsrutiner, särskilda team, ansvarsområden, uttalade/uttalade samarbeten, hierarkier, "kultur", normer, värderingar, synsätt, grindvakter, ledningsstöd, förståelse, vilja, osv

Fixsen, D. L., Blase, K. A., Naoom, S. F., & Duda, M. (2013). *Implementation Drivers: Assessing Best Practices*. S 2. Chapel Hill: University of North Carolina.

Så här går det sällan till...

Wicked problems
Komplexitet
Nivåer
Aktörsbundet

Problem

Analys

SOU 2020:47
Hållbar socialtjänst
– En ny socialtjänstlag
1200 sidor
157 remissvar

Implementera

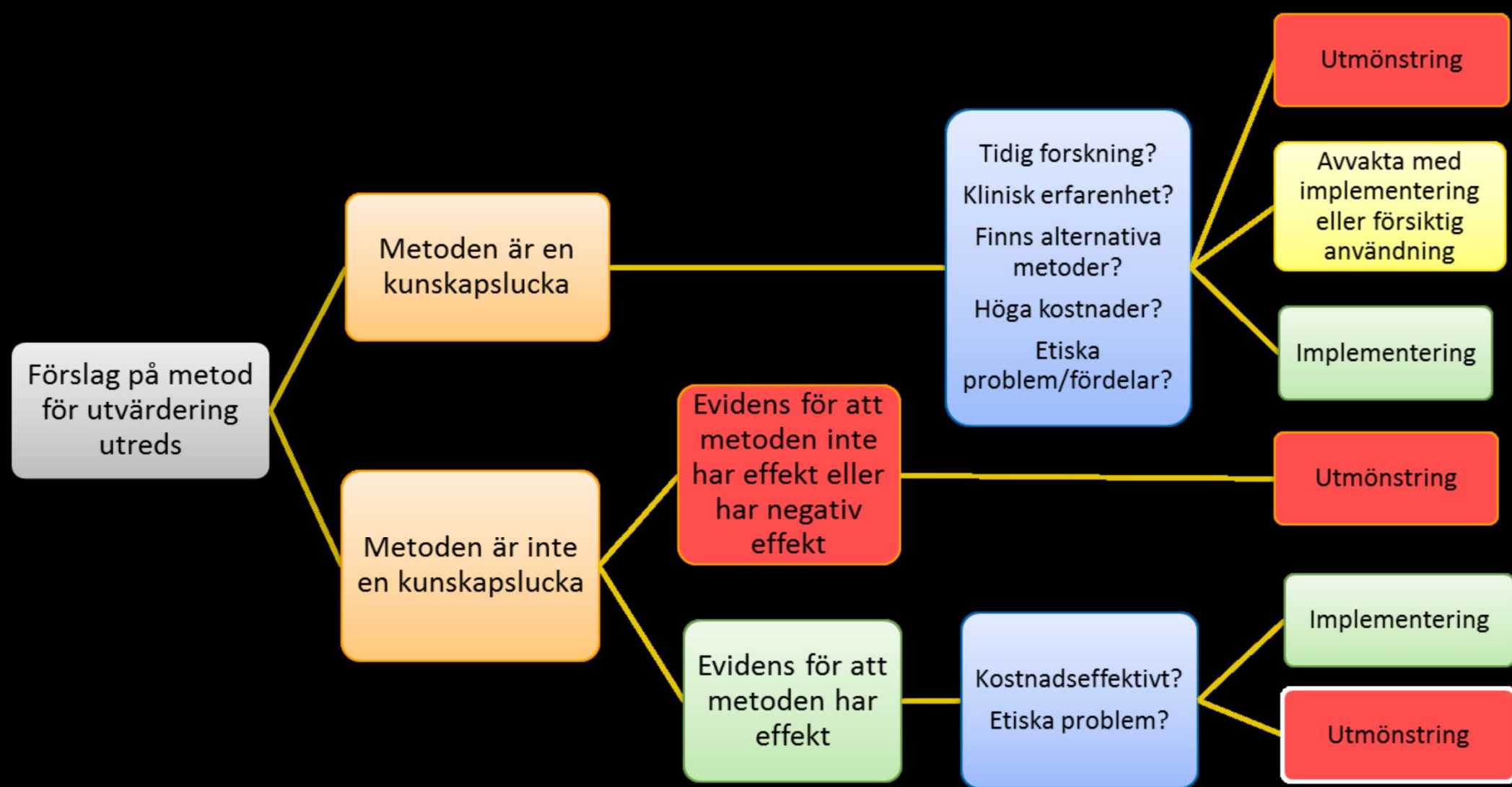
Lösning

Vems lösning?
Politiken?
Experterna?
Medborgarna?
Brukare/patienter?

Utvärdera

Formativt eller summativt?
Följeforskning?
Critical friend?
Komplexitetens utmaningar?

Ökat fokus på
avveckling och hur
etablerade arbetssätt
kan stå i vägen för det nya:
"Avimplementering"
"De-implementation"

Flödesschema för prioritering. Källa: SBU, 2014

2000 kunskapsluckor enligt SBU inom socialtjänst, hälso- o sjukvård, LSS år 2017

I nationella riktlinjer:

1 bör, 2 kan, 3 kan i undantagsfall, 4 icke-göra = utmönstring (avimplementering)

Två empiriska exempel

- Bostad först
- IPS (Individual Placement and Support)
- Trots starkt stöd (forskning, myndigheter, projektmedel) sedan mer än tio år tillbaka införs inte det nya, varför?
- Enbart delvis avveckling av etablerade metoder; uppdrag och rutiner finns kvar

Hemlöshet – ett allvarligt och komplext välfärdsproblem

Samhällsnivå;

Bostadspolitik, lagar,
Ekonomiska ramar,
Socialpolitik, EU
Barnkonventionen

Kommunal nivå:

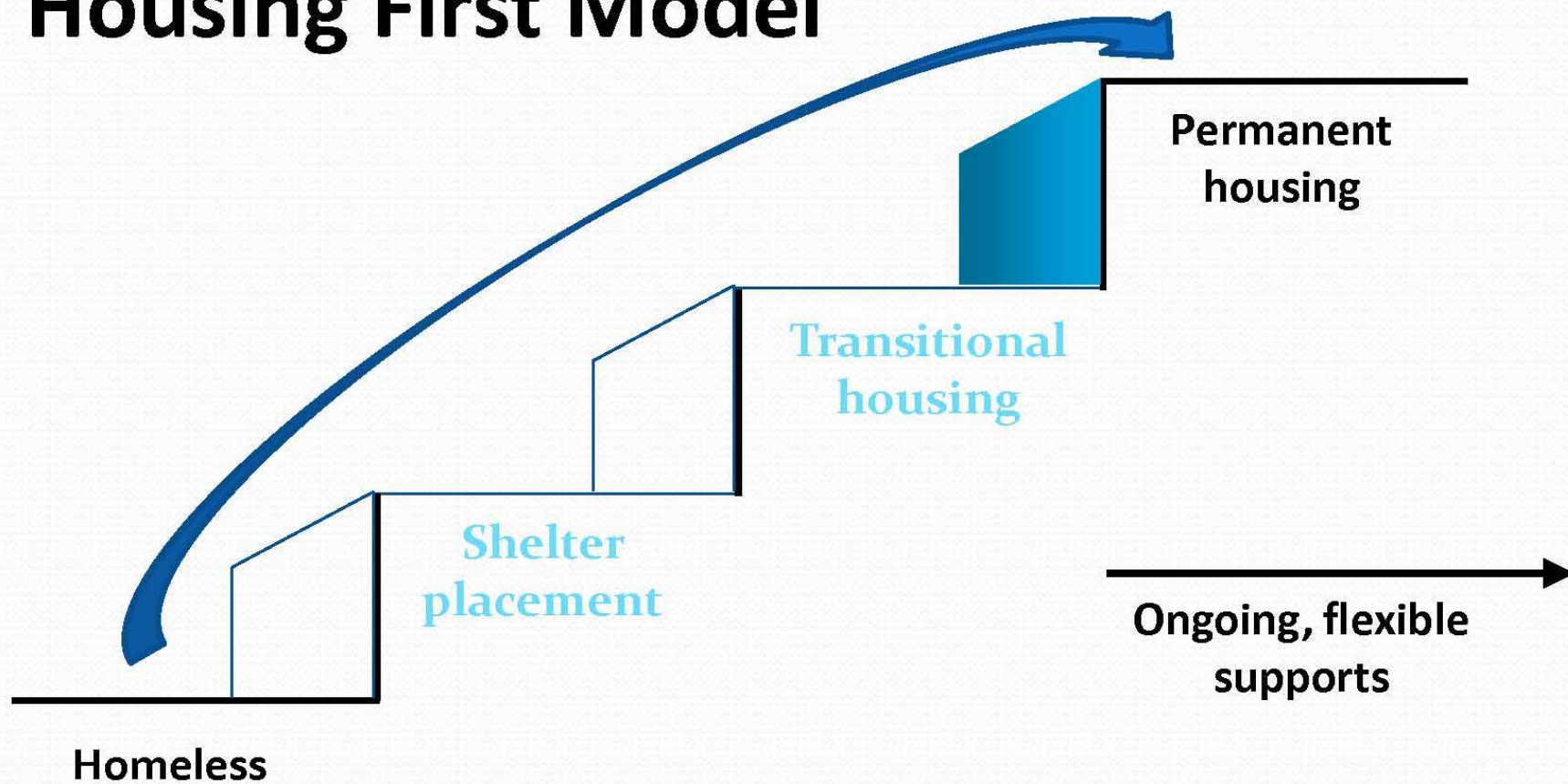
Samverkan, bostadssektor,
Uppdrag, ekonomi
Metodutveckling
Sjukvård

Handläggarnivå:

Etik, relationsbyggande,
Kunskaper, entreprenörsanda
"Så här brukar vi göra"

Vad kan då Bostad först göra åt detta?

Housing First Model

Bostad Först

Åtta grundprinciper:

bostad är en
mänsklig rättighet

rätten till val och
självbestämmande

bostad och behandling
ska separeras från
varandra

stöd riktas till
återhämtning

stöd baseras på
skademinskning

aktivt engagemang
utan tvång och fostran

deltagarstört stöd
utifrån individens styrkor,
behov och egna mål

flexibelt stöd under så
lång tid som personen
själv vill och behöver.

Nationella riktlinjer, enbart 20 kommuner i Sverige, goda resultat.

Avveckla: stegvisa insatser, boendetrappor, andrahandskontrakt, om - så...

2022 – 2025 projektmedel från Socialstyrelsen

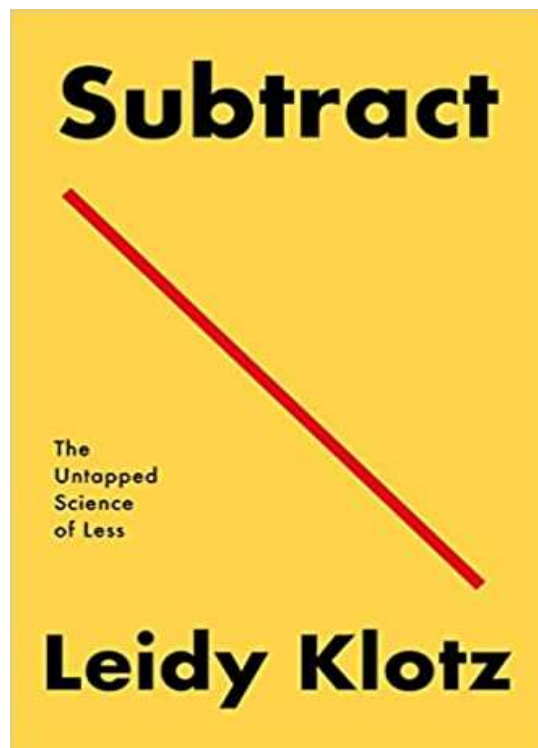
Odense 2020: 491 personer, 82 % kvarboende efter 3 år, halverat hemlösheten,
Samhällsekonomiskt plus ca 100 000/år och person

One of the most distinctive characteristics of IPS is that it is **an evidence-based practice**, with outcomes and effectiveness monitored on an ongoing basis.

Likartad värdemässig bas, kan ersätta stegvisa insater, brularens självbestämmande i fokus, starkt internationellt evidensstöd, finns i ca 20 kommuner

Vad visar våra resultat och hur försöker vi förstå dem?

Del av vårt DNA att tänka i
termer av mer och mer...
"Think add *and* subtract"

Vi har inspirerats av Leidy Klotz
forskning

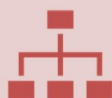
Vi har gjort en översikt av forskning om
avimplementering

Vi har använt oss av
implementeringsteori

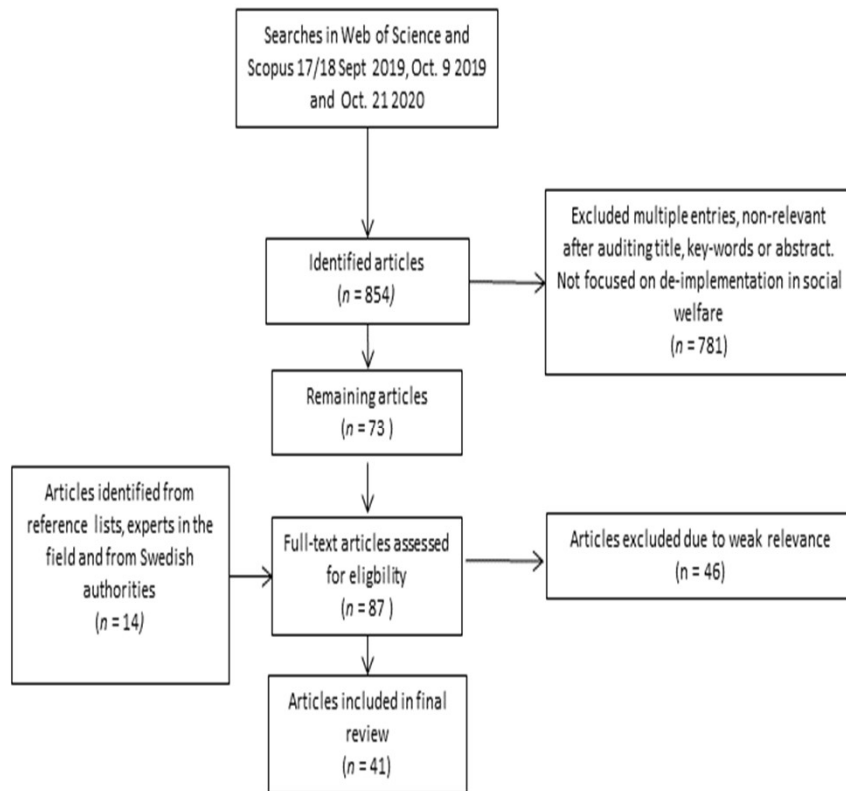

Vi har använt oss av teorier om varför
ojämlikhet består trots goda intentioner

Vi har använt oss av teorier om tröghet i
organisationer

Scope review 2021

- 43 begrepp, bla disinvestment, de-implementation, reassessment, priority setting, deadaption, unlearning
- Kvalitet och patientsäkerhet, klinisk effektivitet och kostnadseffektivitet
- Avimplementering kan ske trots goda resultat och starkt vetenskapligt stöd
- ”a perfect storm of overutilization” vilket drabbar patienter
- Begränsat med studier inom socialt arbete, vi hittade inget kopplat till hemlöshet eller IPS

Utmaningar på verksamhetsnivå

- ”De gamla vanliga”, dvs bristande resurser, traditioner (vi brukar göra så här), omsättning av personal, svag styrning, saknas konsensus
- ”Plus-meny-tänket”
- Obefintliga krav från brukare och patienter
- Komplexa organisationsstrukturer ger oordnad implementering och noll avimplementering
- Jfr Damschroder et al: 37 implementeringsfaktorer men inget om avimplementering

Damschroder, L.J., Aron, D.C., Keith, R.E., Kirsh, S.R., Alexander, J.A. & Lowery, J.C. (2009) Fostering implementation of health services research findings into practice: a consolidated framework for advancing implementation science. *Implementation Science*, 4: 50–64.

TDF – Theoretical Domains Framework

Atkins et al. Implementation Science (2017) 12:77

DOI 10.1186/s13012-017-0605-9

1. Knowledge
2. Skills
3. Social professional role and identity
4. Beliefs about capacities
5. Optimism
6. Beliefs about consequences
7. Reinforcement
8. Intentions
9. Goals
10. Memory, attention and decision processes
11. Environmental context and resources
12. Social influences
13. Emotion
14. Behavioural regulation

Krävs beteendeförändring
14 bestämmande faktorer
Utvecklat av internationella
forskare under sju år
Materialinsamling genom
kvalitativa metoder
"capability, opportunity and
motivation interact to
produce behaviour"
Kan ge stöd för andra analyser

TDF – Theoretical Domains Framework

Table 1 The Theoretical Domains Framework (v1 [15] and v2 [16]) with definitions and component constructs

Version 1[15]

Domain	Constructs
Knowledge	Knowledge Knowledge about condition/ scientific rationale Schemas + mindsets + illness representations Procedural knowledge
Skills	Skills Competence/ability/skill assessment Practice/skills development Interpersonal skills Coping strategies

1. Knowledge (An awareness of the existence of something)

Knowledge (including knowledge of condition/scientific rationale) Procedural knowledge, Knowledge of task environment. Open question addressing knowledge

Macro: *Vad var avgörande för att du skulle besluta att implementera ... ?*

Meso: *Vilka skillnader likheter ser ni som avgörande inom de båda metoderna? Hur hanterar ni dessa / skillnader/likheter?*

Micro: *Hur ser du på din egen kunskap om metoden?*

2. Skills (An ability or proficiency acquired through practice)

Skills, Skills development, Competence, Ability, Interpersonal skills, Practice Skill assessment. Open question addressing skills

Macro: *Hur gick du tillväga för att införa/implementera... har du tidigare erfarenheter?*

Meso: *Hur förhåller ni i personalgruppen till metoden rent konkret?*

Micro: *Känner du att du vet vad du ska göra när ni arbetet med metoden?*

Varaktig hemlöshet

- Varför lyckas inte socialtjänsten implementera bostad först?
- Tilly 2000: exploatering, möjlighetsanpassning, spridning, anpassning
- Kategoriella distinktioner uppkommer ofta som lösningar på organisatoriska problem och ojämlikheten uppfattas inte som planerad eller önskad/önskvärd (hemlös/icke hemlös)
- Varaktigheten uppstår genom institutionalisering av två grupper av brukare; de som kan/ska få bo och som inte kan/ska få bo
- Intressant att granska vad som sker vid socialtjänstens organisatoriska gränser.
- I förhandlingar med Bostadsbolag kommer (vissa ur) socialtjänstens personal överens om att "vara ärliga och inte förleda bostadsbolaget" (citat ur intervju) om vilka som är skötsamma och inte.
- Analysen demonstrerar beständigheten i skapandet av klienter

Ett antal utmaningar och möjliga förklaringar

1. Tröghet, stigberoende (sitter i väggarna)
2. Gradvis institutionell förändring – inkrementalism
3. Domänkonsensus
4. Sammanlänkade aktiviteter i och mellan organisationer
5. Kognitiv dissonans
6. Interventioner som ofta berör samverkansaktörer
7. Wicked problems: komplexitet och osäkerhet (multifinalitet, ekvifinalitet)

Vad göra?

Steg 1: Identifiera vad som behöver avvecklas

1. Interventioner som inte är effektiva eller skadliga,
2. Interventioner som inte är de mest effektiva (finns bättre alternativ)
3. Interventioner som är obehövliga

Men - ofta begränsad tilltro till nya metoder med evidensstöd bland personal

Mindre lyckade insatser kan fungera ändå i ett annat sammanhang – och vice versa

Steg 2: därefter en mängd möjliga insatser

- Stärkt kunskapsstöd; SBU, forskning, FoU (*evidens*)
- Organiserade brukar- och patientkrav
- Involvera professionella kring utfasning av etablerade arbetssätt (*participation*)
- Coachning och utbildning, bl.a. av ledare (*utbildning*)
- Tillitsfullt arbetsklimat och fungerande intern kommunikation (*arbetsmiljö*)
- Gränsöverskridande samverkan (*implementeringsstrukturer*)
- Kriser (klimatet, energin, Putin, pandemin etc) (*omgivningsfaktorer*)

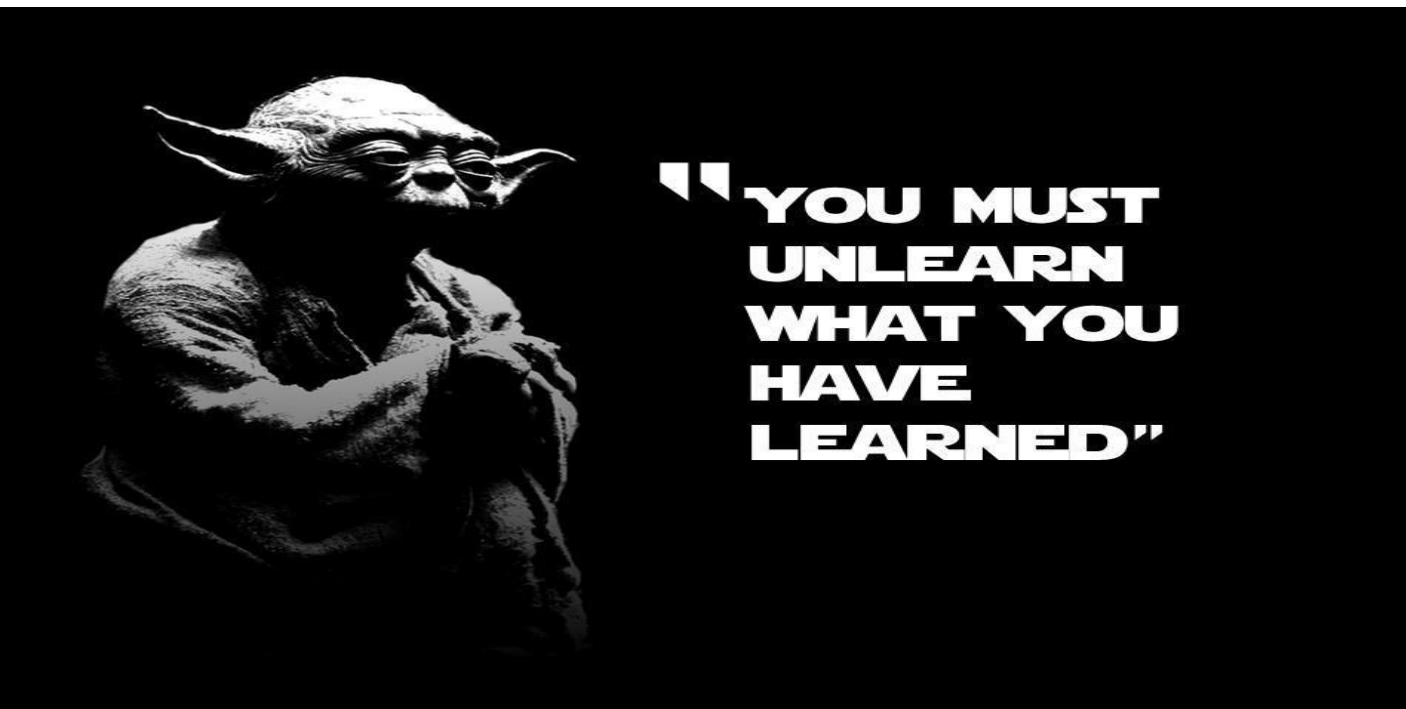
Att diskutera

Är avimplementering en uppgift för FoU?

I så fall - hur?

Projektets publikationer, oktober 2023

- Kristina Carlsson Stylianides, Verner Denvall & Marcus Knutagård (2021). Durable Homelessness: From Negotiations to Emulation. *Social Inclusion*, 9(3), 286 – 295. Doi:10.17645/si.v9i3.4318
- Carlsson Stylianides, Kristina (2021). Vanans makt – att förstå och hantera risker i människans institutioner. I Linde, Stig & Kerstin Svensson (red.). *Välfärdens aktörer: Utmaningar för människor, professioner och organisationer*. sid 159 – 180. Lund: Social Work Press, vol 2.
- Kristina Carlsson Stylianides, Ulrika Bejerholm, Verner Denvall, Marcus Knutagård & Suzanne Johanson (2022). Implementation structures at work. Exploring implementation and de-implementation attempts regarding Housing First and Individual Placement and Support. *Social Policy and Administration*, 1-15. Doi:10.1111/spol.12808
- Denvall, Verner, Bejerholm, Ulrika, Johanson, Suzanne, Karlsson Stylianides, Kristina & Knutagård, Marcus (2022). De-implementation: lessons to be learned when abandoning inappropriate homelessness interventions. *International Journal of Homelessness*. 2: 1-17. Doi: 10.5206/ijoh.2022.2.13709
- Denvall, Verner (2022). Tröghetens mekanismer. När gamla arbetsmetoder inte vill försvinna. I Angelin, Anna & Torbjörn Hjort (red) *Socialt arbete i förändring - utmaningar och villkor inom utbildning, forskning och praktik*. Sid 337-360. Lund: Social Work Press, vol. 3.
- Denvall, Verner (2023). Utvärdering av preventionsprogram. I Forkby, Torbjörn, Enell, Sofia & Thulin, Johanna (red). *Prevention med barn och unga – teori och praktik för socialt och pedagogiskt arbete*. Lund: Studentlitteratur. Sid 257 – 275.

Kontakt: Verner.Denvall@soch.lu.se

Följ studien här:

<https://portal.research.lu.se/sv/projects/take-away-disinvestment-of-established-methods-when-implementing->